ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 43. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 10, 1890 ԹԻՒ 19.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Եր֊ես
"Տղայ Մը Միայն"	145
Կրօնական Լուրեր	145
"Եւեւի Եղածները Մոռցած Եմ"	146
Պատուղ Իբրեւ Ուտեստ	147
Լուսն Աչաց	148
Թղթակցութիւնք. —	
Ուղեւորութիւն Մը Հնդկաստան	148
Աղջկան Մը Գրադարանէն	149
Նուիրատուութիւնք ի Նպաստ Քիւրտիստանի Առաքելական Գործոյն	150
Աղդը	150
Հանդէս Քաղաքական	151
Արժէք Դրամոյ	152

ԱԻԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար $1^1/_2$, վեց ամսեայն՝ $^3/_4$ Մեճիտիէ, կանխիկ, եւ հատը 30 փարա։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան խան, Կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Շ. Փ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԵՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

«ՏՂԱՑ ՄԸ ՄԻԱՅՆ»

*Առաւել քան կէս դար առաջ ակովտիոյ հաւատարիմ հովիւ մը, կանուխ եկեղեցի գալով, հանդիպեցաւ իր սարկաւագներէն միոյն, որոյ դէմքը կ'արտայայտէր հաստատակամութիւն եւ անձկութիւն։ "Այսօր կանուխ եկայ" ըսաւ սարկաւագը; "քեզ ըսելու համար խղճիս վրայ ծանրացող բան մը։ Հովիւդ իմ, քու կարողութեանդ եւ աշխատութեանդ մէջ պէտք է կեղծ կարեւոր թերութիւն մը, վասն զի ամբողջ տարւոյն մէջ միայն մէկ հոգի անդամակցած է եկեղեցւոյ, եւ այդ միակ անձը պղտ ծ'է ինծի։" Ծերունի պաշտօնեային ունկն դրաւ. աչքերը թրջեցան, եւ իր գաւազանին յեցած ձեռքը դողաց։ "Կը զգամ զայդ," ըսաւ, "սակայն Աստուած դիտէ թէ չանցած եմ կատարել իմ պարտականութիւն. աշխատութեանցս արդիւնքը կը յանձնեմ աստուածային կամացդ։" "Այո," պատասխանեց սարկաւագը, "բայց ըսուած է թէ 'Իրենց պատուղէն պիտի ճանչնաք զանոնք,' եւ յաւելումը միակ նոր անդամի մը որ տղայ մ'է միայն, չմոռիր թէ զօրաւոր ապացոյց է ճշմարիտ հաւատոյ եւ եռանդ եան։" "Ճշմարիտ է," ըսաւ Ծերունին, "բայց ըսուած է նաեւ թէ պէրը երկայնամիտ է, քաղցր է. ամէն բանի կը համբերէ, ամէն բանի կը յուսայ.' ուշ դիր այդ վերջին խօսքին, 'Ամէն բանի կը յոյսայ։' Մեծ յոյսեր ունիմ այդ մէկ տղուն, Րոպէրթի, վրայ։ Մեր ցանած սերմերէն ոմանք ուշ պտուղ կը բերեն, սակայն այդ պտուղ ընդհանրապէս պատուականագոյն կը լինի։"

Ալեզարդ պաշտօնեային այդ օր առաւօտեան եւս վշտացեալ եւ յուսաբեկ սրտով, եւ աւարտեց իւր քարոզ առաւօտուան աշօք։ Ընկերուհւոյ մեկնելէն յետոյ, նա սակաւին կը մնար հին եկեղեցւոյն մէջ. կ'ուզէր առանձին ըլլալ։ Այդ վայր յոյժ սիրելի եւ նուիրական էր իրեն համար, դի մանկութենէ ի վեր իւր հոգեւոր տունն եղած էր այն։ Անդ աղօթեր էր արդէն ի յաւիտենականութիւն անցնող սերնդեան մը վրայ, եւ անդ ողջունած էր նոր սերունդ մը, եւ ահա այդ մի եւ նոյն տեղը կ'ըսուէր իրեն թէ իւր աշխատութիւն ոչ եւս կը ճանչցուի եւ կ'օրհնուի։ Սակայն իրօք ո՞չ ոք մնացած էր եկեղեցւոյ մէջ. "տղայ մը միայն" կար. եւ այդ տղայն էր Րոպէրթի Մոֆֆաթ։ Սա դիտեց դողդոջուն Ծերունին, եւ իւր հոգին լեցուեցաւ ջերմ համակրութեամբ առ նա. մօտեցաւ նմին եւ ձեռքը նորա պատմուճանին վրայ դրաւ։ "Ինչ կ'ուզես Րոպէրթ," ըսաւ պաշտօնեային։ "Եթէ բոլոր կարողութեամբս աշխատիմ լաւ դաստիարակութիւն մը տանալու, կը կարծէք թէ կրնամ քարոզիչ ըլլալ," ըսաւ տղայն։ "Քարոզի՞չ," հարցուց հովիւը։ "Այո, կամ թերեւս միսիոնար," պատասխանեց տղայն։ Այս խօսքին յաջորդեց երկար լռութիւն մը։ Վերջապէս Ծերունի պաշտօնեային արտասուաթոր աչօք ըսաւ, "Րոպէրթ, քու արտայայտած այդ դիտաւորութիւն կը բուժէ իմ սրտիս խոցը, դի հիմա կը տեսնեմ Աստուծոյ ձեռքը։ Ցերը օրհնէ զքեզ, որդեակ իմ. այո, կարծեմ քահոգիչ պիտի ըլլաս դու։"

Քանի մը տարի առաջ Ափրիկէէ ի Լոնտոն վերադարձաւ Ծերունազարդ միսիոնար մը (նոյն ինքն Րոպէրթ Մոֆֆաթ)։ Պատկառանօք կ'արտասանուէր նորա անուն. երբ ժողովոյ մը մէջ կը մնային, մարդիկ յոտնկայս կ'ողջունէին զնա, և երբ հրապարակաւ խօսելու համար ոտք կ'ելլէր, խոր լռութիւն կը տիրէր ունկնդիր ամբոխին մէջ։ Իշխանազունքը գլխարաց կը կենային նորա առջև, և աղնուականք իրենց տուները կը հրաւիրէին զնա։ Նա Քրիստոսի Եկեղեցւոյն կացած էր ամբողջ հանդ մը, Աւետարանի ազդեցութեան ներքև բերած էր Ափրիկէի ցեղապետներուն ամենէն վայրենաբարոյն, Սուրբ Գիրքը թարգմանած և մատուցած էր օտարոտի ցեղերու, թանկագին ծանօթութիւններ հաղորդած էր Աշխարհագրական Ընկերութեան, և մեծ պատիւ բերած էր իւր խոնարհ ծննդավայրին; սովոտական եկեղեցւոյն, Մեծին Բրիտանիոյ, և բովանդակ միսիոնարական վաստին։

Երբ պատուղ չերևիր, դժուար է անվհատ աշխատիլ. սակայն ուղիղ դիտաւորութեանց հունձքը ստոյգ է։ Ծերունի պաշտօնեային կը հանդչի իւր աշխատութեանց խոնարհ վայրին մէջ, սակայն մարդիկ չեն մոռնար զնա, վասն զի կը յիշեն ինչ որ նա բրաւ այդ տղուն, և ինչ որ այդ տղայն բրաւ աշխարհի համար։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր այս ամսուան կրօնական լրոյ սկիզբը կը դնենք Մէթոդիսթ Բիշոփ անուն հանդիսին քաղեալ հետագայ տողերը.

«Քրիստոնէական եկեղեցւոյ պարտականութիւնն է աւետարանել բոլոր ազգերը, ամեն երկրաց մէջ հաստատել Աւետարանի գործը, եւ աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները ըստ կարի չուտ հպատակեցունել Քրիստոսի թագաւորութեան։ Հաւանականապար չկայ Աւետարանական հաւատացեալ ո եւ է կազմակերպեալ խումբ մը, որ ունենայ սակէ տարբեր տեսութիւն մը, կամ հաւանի վճռականակել զայս՝ աւելի անձուկ տեսութեան

մը հետ, եւ կամ ուղէ արգելք լինել այս տեսութեան Թելադրած չարժման։ Գալով կաթոլիկներուն, քաջածանօթ իրողութիւն մ'է թէ նոցա միակ գաղափարն է հպատակեցունել բոլոր աղգերը աստուածային հրամանաց, որպէս իրենք կը մեկնեն զայն։ Ամէն ոք կ'ընդունի նաեւ թէ Սուրբ Գիրքը ոչ միայն կը հաստատէ համայն աշխարհը աւետարանելու այս գաղափարը, այլ նաեւ կը հրամայէ ձեռք առնուլ այդ նպատակին հասնելու համար պէտք եղած միջոցները։ Դանիէլ (Բ. 44) կը դուշակէ թէ պիտի հաստատուի թագաւորութիւն մը որ յաւիտեան պիտի չաւրի, եւ պիտի ելլէ թագաւոր մը որ պիտի չունենայ յաջորդ եւ պիտի տիրէ յաւիտեան. մինչ Քրիստոս կը սորվեցունէ թէ այս թագաւորութիւնը հոգեւոր է եւ ո՛չ թէ քաղաքական, եւ հետեւապէս սորա չահերը չեն բաղխիր ուրիշ թագաւորութեանց չահերուն։ Նախնի մարգարէներէ դուշակեալ այս աստուածային թագաւորութիւնն է որ տակաւ կը հպատակեցունէ գաչխարհ, վայելչութեան եւ մաքրութեան մթնոլորտով մը կը չրջապատէ զայն, դիտական, բարոյական, բնական եւ գերբնական ճչմարտութեամբք կը կրթէ զայն, եւ անհուն ու յաւիտենական բաներու կը դարձունէ մարդոց խորհուրդները։ Այս թագաւորութիւն ըսբռնել ո եւ է տարբեր կերպով՝ հակառակ է ոչ միայն Աստուածաշընչին մէջ արտայայտեալ գաղափարաց, այլ նաեւ քրիստոնէական եկեղեցւոյ հիմնական յատակագծին։»

—Կ. պոլսոյ եկեղեցեաց Թուոյն նկատմամբ հետագայ տեղեկութիւնները կը հրատարակենք առանց երաչխաւորելու անոնց ճչդութիւնը.— Մայրաքաղաքիս մէջ կան 145 եկեղեցիներ, որոց 50ը կը պատկանին Յունադաւանից, 39ը՝ Լուսաւորչականաց, 26ը՝ եւրոպացի կաթոլիկաց, 14ը Բողոքականաց, 12ը՝ Հայ կաթոլիկաց, 3ը՝ Յոյն կաթոլիկաց եւ մին՝ Պուլկարաց։

—Անցեալ տարի Սուրբ Գիրքը թարգմանուեցաւ վեց նոր լեզուներու։ Ամերիկայի Աստուածաչնչի ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ անցեալ տարի 50 առ հասիւր աւելի Սուրբ Գիրքեր ցրուած են ի Հարաւային Ամերիկա քան որչափ ցրուած էին ո եւ է ուրիչ տարւոյ մէջ։

—Անգղիացի նշանաւոր կղերականի մը հաչիւներուն նայելով, վերջին հարիւր տարուան մէջ Բողոքականաց թիւը 37 միլիոնէ բարձրացած է 134 միլիոնի, կաթոլիկացը՝ 80 միլիոնէ 163 միլիոնի, եւ Յունադաւանիցը՝ 40 միլիոնէ 83 միլիոնի։ Այլք աւելի բազմաթիւ կը համարին կաթոլիկները. սակայն վերոյիչեալ դումարը թերեւս ճիշդ է։ Հետագայ տողերն եւս զոր կը քաղենք ուրիչ աղբիւրէ մը, կը ցուցնեն Բողոքականութեան բազդատաբար աւելի արագ աճումը.—

«Յամի Տեառն 1700 երկու մեծ կաթոլիկ տէրութեանց, Գաղիոյ եւ Աւստրիոյ, բնակչաց համագումարն էր 31 միլիոն, եւ երկու մեծ բողոքական տէրութեանց, Անգղիոյ եւ Բրուսիոյ, բնակչաց համագումարն էր 10 միլիոն։ Յամին 1800 Գաղիոյ եւ Աւստրիոյ բնակիչք կը հաչուուէին 74 միլիոն, մինչ Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ բնակչաց դումարը հասած էր 80 միլիոնի։»

—Պրահմինի մը առ միսիոնար օր զրած հետագայ խօսքը ի վեր կը հանէ այն իրական պատճառ որոյ վասն Քրիստոնէութիւնը աւելի արագ չէ յառաջդիմած աշխարհի մէջ. «Ձեր ինչ ըլլալը հասկնալու վրայ ենք. դուք ձեր Գիրքին համաձայն չէք ապրիր։ Եթէ ձեր ժողովուրդ ձեր Գիրքին պատուէրներուն հնազանդ լինէր, հինդ տարուան մէջ Քրիստոնէութիւնը պիտի յաղթանակէր ի Հնդկաստան։» Եւ եթէ Թուրքիոյ բոլոր Աւետարանականք, թէ՛ բնիկք եւ թէ՛ օտարք, Սուրբ Գրոց համաձայն ապրէին, մեզ կը թուի թէ հինդ տարի վերջը այլ եւս դուրսէն օգնութեան պէտք պիտի չմնար։

—Ճարտնի Քրիստոնեայք մեծ կորուստ մը ունեցան մահուամբ Մ. Ճողէֆ Նիսլեմայի, որ հիմնադիր–տնօրէնն էր Ամերիկեան Պորտի գոլէճին որ ի Քիոթոյ։ Հանդուցեալը 20 տարեկան հասակին մէջ փախաւ յԱմերիկա, ուր բարեպաչտ անձի մը նպաստիւք աւարտեց թէ՛ գոլէճի մը եւ թէ՛ աստուածաբանական ճեմարանի մը ընթացքը։ Յամին 1874 Ամերիկեան Պորտի տարեկան ժողովոյն մէջ Ճարտնի կարօտութիւնները պերճախօս լեզուաւ պարզելէ յետոյ, վերադարձաւ իւր հայրենիքն, ուր թերեւս ուրիշ ամէն մարդէ աւելի կարեւոր դեր կատարած է ի մասին ապահովելու այն մեծ յաղողութիւն զոր Քրիստոնէութիւնն ունեցած է ի Ճարտն։ Ճարտնցի հովիւներուն մէջ կան բաղում մտացի եւ լաւ դաստիարակեալ անձինք, սակայն սոքա ամենքը կը նկատէին զՄ. Նիսլմէն իբրեւ իրենց պետը եւ առաջնորդը, եւ այժմ միաձամուռ կ'ողբան նորա տարաժամ մահը։

—Ճէոել Գոռբէըլ Ռիվիս անուն եռամեայ հայ հանդէսը կ'ըսէ թէ ի Հրեայս կրօնքը մեռեալ բան մ'է։ Աւստրիոյ մէջ հրեայ ուսուցիչը հրապարակաւ հրաժարած են Հրեաց կրօնքէն, եւ ի Գերմանիա ու յԱմերիկա բնական կրօնքի աւանդած ամենէն ազատամիտ գաղափարները կ'ուսուցուին Թոչակաւոր բաբբիներու կողմէ։ Հրեայք հաւատարիմ մնացին իրենց կրօնին՝ ցորչափ հալածանք կը կրէին անոր համար, սակայն յորմէ հետէ կրօնական ազատութիւն եւ քանաւորական նուիթիւն կը տիրեն, նոքա արագ կը հրաժարին իրենց կրօնքէն։ Ուրախալի բան չենք համարիր զայս, վասն զի հրէական կրօնը յոյժ լաւագոյն է քան անհաւատութիւն. սակայն աշխարհի ամէն կողմը Հրէից մէջ աչխատող միսիոնարք կը ծանուցանեն թէ Երբայական ազգը հիմա աւելի համակիր է քրիստոնէութեան քան որչափ էր յառաջագոյն։

—Լընտըն Սոսայիթի անուն ընկերութեան միսիոնարներէն Պատ. Ձոն Ճոնս Խաղաղական ովկիանոս Մէյր կղզւոյն մէջ 33 տարի աչխատելով՝ ի Քրիստոնէութիւն դարձուցած է բնակիչներէն չատերը։ Վերջերս կաթոլիկ քահանայից խնդրանօք գաղիական իչխանութիւնք յանկարծ արտաքսեցին զՊատ. Ճոնս, եւ Գաղիոյ կառավարութիւնը չուզեր արտօնել զնա վերադառնալու այդ կղզին։

—Երկու միսիոնարք, որոց մին կը գտնուի ի կեդրոնական Ափրիկէ, եւ միւսն՝ ի Լապրատոր, կը պատկանին դերդաստանի մը՝ որոյ անդամք վեց սերնդէ ի վեր, այսինքն՝ 1736էն հետէ, կ'աչխատին մորավական եկեղեցւոյ արտաքին առաքելութեանց մէջ։

—Թէպէտ սուրբ կոտորածները սոսկալի եղան ի Չինաստան, սակայն այս աղէտ պայծառ կողմ մը եւս ունի։ Օտար երկրաց քրիստոնեայներուն կողմէ նուիրեալ նպաստներ օգտակար աղբիւրութիւն ունեցան Քրիստոնէութեան ծաւալման վրայ։ Միսիոնարք կը ծանուցանեն թէ սուրբ գաւառաց մէջ ցարդ նմանը չտեսնուած մեծ թուով անձինք վախճաք կը յայտնեն քրիստոնէական սկզբանց ծանօթանալու։ Այս անձինք կ'ուզեն մօտէն ճանչնալ այն կրօնը որ այսքան առատաձեռնութեամբ նպաստներ ընել կու տայ առ կարօտեալս։ Մրարի կրօնից հետեւողք այսպէս վոյթ չեն ընծայ հետեւուղ սուրբոյ համար։

—Այս օրերս տեսանք Պարսկաստանի Ուրմիա քաղաքէն գրուած նամակ մը, որմէ կ'իմանանք թէ այս միջոցին կրօնական մեծ արթնութիւն մը տեղի կ'ունենայ այդ կողմերու աւետարանական Նեստորականաց մէջ։ Անցեալ տարի, ժողովրդեան անտարբեր վիճակին եւ արտաքին հակառակութեանց պատճառաւ, աւետարանական գործը վհատեցուցիչ էր, եւ նոյն տարւոյն մէջ ընդունուած եկեղեցւոյ անդամոց թիւը նուազագոյն էր քան որչափ եղած էր քանի մը տարիէ հետէ։ Նամակագիրը կ'ըսէ, «Լաւագոյն վիճակի մը առաջին նշանն էր կազմութիւնն եռանդուն եւ բարեպաչտ երիտասարդաց խմբի մը, որք չաճախակի կը հաւաքուէին ճչմարիտ բարեպաչտութեան վերակենդանացման համար Աստուծոյ աղօթելու նպատակաւ։» Այս երիտասարդներէն չարժումը կը փոխանցի հովիւներու, եւ վարժարանաց ուսուցիչներու ու աչակերտներու։ Սակայն եկեղեցիք կ'արթնանան հասիւ թէ ներկայ տարւոյ սկզբնաւորութենէն քանի մը չաբաթ վերջը։ Վերոյիչեալ երիտասարդներէն երկու հոգի, ընկերակցութեամբ Ուրմիոյ գոլէճին ուսուցիչներէն միոյն, կ'երթան գիւղի մը եկեղեցին, ուր նոցա աչխատութիւնք մեծապէս կ'օրհնուին, եւ անտի չարժումը կը տարածուի ուրիշ գիւղեր։ Նամակագիրը կ'ըսէ, «Մեր եկեղեցւոյ իբր տասնի մէջ չնորհաց մեծ գործ մը յառաջ կը տարուի, եւ հինդ կամ վեց եկեղեցւոյ մէջ կ'երեւի կրօնական նչանաւոր եւ քաջալերիչ չարժում մը։» Քանի մը նչանաւոր դարձեր տեղի ունեցեր են. ի մասնաւորի կը չիչուի երկու բժչկաց գարձը։ Նամակագիրը կ'ըսէ, «Աւաւել քան 400 հոգի հրապարակաւ փախաք յայտնած են այսուհետեւ նոր կենօք ապրելու, սակայն չենք կրնար ակնկալել թէ ասոնք ամէնքն ալ ճչմարտապէս գարձի եկած են։» «Ի կուվիսան իբր 50 հոգի առաջարկուած են եկեղեցւոյ անդամ լինել յառաջիկայ Տէրունական Ընթրեաց մատակարարման առթիւ։ Չատանականաբար աւելի չատեր պիտի միանան Տէկալայի եկեղեցւոյն հետ։ Մեր փոքր եկեղեցւոց վրայ եւս յաւելումներ պիտի ըլլան նոյն համեմատութեամբ։» Սրբտնութեան մէկ արդիւնքն եւս սա եղած է որ կրօնական նպատակաց համար տրուած դումարները մեծապէս աւելցած են։

«ԵՏԵԻ ԵՂԱԾՆԵՐՔ ՄՈՌՅԱԾ ԵՄ»

[Խմբագրական]

Զօրաւոր յիչողութիւնը յոյժ պատուական ձիրք մ'է։ Մեզմէ չատեր մեծ դժուարութեանց կը բաղխին՝ այնու զի մեր միտքեր չեն կրնար պահել մեր անդ մտերած բաներուն մեծ մասը։ Կը ձեռնարկենք սորվիլ նոր լեզու մը, զոր օրինակ դերմաներէն, եւ կը տեսնենք թէ այդ լեզուին բառերը չարունակ կը խուսափին մեր միտքէն։ «Այս բառին դերմաներէնն ինչ է։ ինչպէս կը թարգմանէք սա նախադասութիւնն ի դերմաներէն,» կը հարցնենք. սակայն երբ կը փորձենք ի կիր արկանել ինչ

որ սորվեցանք, կը տեսնենք թէ մոռցեր ենք զայն, եւ կը հարկադրուինք սորվիլ զնոյնն կրկին եւ կրկին, թերեւս տասնեակ մը անգամներ, մինչեւ որ ինչ որ կ'ուզենք սորվիլ՝ իրապէս ապահովուի մեր միտքերուն վրայ: Կը կարդանք կարի չնչին գործողական յօդուած մը, կամ կը լսենք քարոզ մը որմէ մեծապէս կ'օգտուինք, սակայն երբ քանի մը օր վերջ կը փորձենք մեր միտքը բերել յօդուածին կամ քարոզին ընդհանուր յատակագիծը, չենք յաջողիր: Կը հանգիպինք ծանօթի մը որ կ'երկարէ իւր ձեռք զմեզ ողջունելու համար: Կը բռնենք նորա ձեռքը, սակայն կ'ամչնանք ըսելու նմա թէ մեր անհատասարիմ յիշողութիւնը չէ պահած ոչ նորա անունը եւ ոչ նորա պարագայից նկատմամբ ունէ ծանօթութիւն. եւ ուստի կարճ խօսակցութենէ մը յետոյ այդ անձ կը բաժնուի մեզմէ վշտացած՝ զի ո՛ւնէ հարցում չըրինք իրեն ի մասին իւր ընտանեաց կամ գործին. քանի որ մեր այդպիսի բարեկամական հարցումներ չընելուն պատճառն այն էր զի վստահ չէինք թէ նա ունէ՞ր ընտանիք կամ գործ թէ ոչ:

Երանի՛ անոնց որք օժտեալ են զօրաւոր յիշողութեամբ, եւ որք կրնան յիշել ամէն ինչ որ կը կարդան կամ կը լսեն: Նոքա կրնան գոգցես երկաթուղեաւ ճամբորդել զրահանութեան եւ պատմութեան դաշտաց մէջէն, մինչ մենք, հասարակ մահկանացուներս, դանդաղ քայլերով հետիոտն կը յառաջանանք: Եթէ այսպիսի յիշողութեան մը փոխադրումը կարելի ըլլար, եւ եթէ անոր ստացիչն ուզէր վաճառել զայն, մեզմէ չատեր յօժարութեամբ յանձն պիտի առնուին տարի մը նոր զգեստ չհագնիլ եւ միայն հացով ու ջրով ապրիլ, որպէս զի այդու կարենային խնայել այդ յիշողութիւնը գնելու համար պէտք եղած դրամը:

Սակայն յիշողութիւնն անհնար բարիք չէ: Կան շատ բաներ զոր կ'ուզենք յիշել, սակայն չենք կրնար. կան ուրիշ կարգ մը բաներ եւս, զոր մոռնալը հաւասարապէս անկարելի է մեզ: Եթէ կարելի ըլլար մեր միտքէն արտաքսել յիմարական կամ մեզանչական գործեր, կծու խօսքեր, մեր ականջներուն հասած լկտիր պատմութիւններ, յօժարութեամբ պիտի նետէինք զայնս մոռացութեան անդունդին մէջ, որպէս նաեւ տխուր նետեցին զՅովնան ի ծով. սակայն այս անհաճոյ հիւթերը, հակառակ զայնս արտաքսելու համար մեր ըրած բոլոր ջանից, մեր քով կը մնան մեր կենաց բոլոր տեւողութեան մէջտեղին: Սոյն անախորժ յիշատակներէն ոմանք օգտակար կը լինին՝ այնու զի խոնարհամիտ կ'ընեն զմեզ եւ կը զգուշացնեն զմեզ մի եւ նոյն յիմարութիւնը վերստին գործելէ: Կան այսօրինակ ուրիշ յիշատակներ եւս զոր կը կրենք իբրեւ պատիժ. սոքա ալիւներ են որք կը ցուցնեն թէ ո՛րքան խորապէս վիրաւորուած է մեր բարոյական բնութիւն:

Սակայն այս անհաճոյ բաներէն չատերն առմամբ մը կրնան մոռցուիլ: Յիշողութեան մշակումը եւ զօրացումը կարեւոր տեղ մը կը բռնէ զեռահաս սերնդեան դաստիարակութեան գործին մէջ. սակայն մոռանալու կարողութեան մշակումն եւս է պարտականութիւն մը: Պօղոս առաքեալ մեր յօդուածին խորագիրը կազմող խօսքերով կը ցուցնէ թէ ինք հետամուտ էր այս կողմնակի մշակման: Նա բացարձակապէս չէր մոռնար հեւեի եղածները, սակայն կ'արտաքսէր զանոնք իւր միտքէն այնպէս՝ որ այլ եւս արդելք չլինէին իրեն: Այն դիտուր որ անդամ մը վիրաւորուած է, կ'ուզէ մոռնալ այդ դէպք երբ վերստին կը մտնէ պատերազմի դաշտը: Եթէ նա չյաջողի ընել իւրովի. «Ո՛րքան դառն ցաւ զգացի երբ վիրաբոյժը կը ջանար մարմնոյս մէջէն հանել զնդակը: Ո՛րքան երկար եւ տառապալի չաբաթներ անցուցի հիւանդանոցին մէջ, եւ ո՛րքան գժուարութեամբ ապաքինեցայ մահուանէ,» պիտի լքանի ու վհատի, եւ զոյգն քաջութեամբ պիտի կռուի: Երբ Պօղոս Երուսաղէմի բերդին տանդուխանը վրայ կանգնած էր կատաղի խուժանին առջեւ, չջանայ յիշել թէ ի Փիլիպպէ ծեծուելէն յետոյ իւր կռնակը ո՛րքան սաստիկ ցաւեցաւ, կամ թէ ո՛րքան սոսկալի կերպիւ չախչախիչ էին այն քարեր որ տեղացին իւր վրայ ի Լիւստրա: Նա մոռցաւ զասոնք, որպէս նաեւ անցելոյն մէջ իւր կրած ուրիշ տառապանքները, եւ օգտուս քաղելով առիթէն՝ առանց երկնչելու զԲրիստոս քարոզեց իւր ազգակիցներուն:

Պօղոս նմանապէս կը մոռնար իւր անյաջողութիւնները, այսինքն թոյլ չէր տար որ այդ անյաջողութիւնք վհատեցուներին զինքն: Մենք եւս սորվինք մոռանալու այս արուեստը: Այն տղայն որ իւր մտաց առջեւ կը բերէ այս ինչ խնդիրը լուծելու համար իւր ըրած ընդունայն ջանքերը, պիտի չունենայ քաջութիւն եւ յօժարութիւն վերստին աչխատելու նոյնին լուծման համար: Աբբեցողը որ իւր յոռի ունակութենէն հրաժարելու նոր որոշում մը ուսած ժամանակ, կը մտածէ թէ արդէն քանի քանի անդամներ ի դուր ըրած է նոյն որոշումը, կը յաղթուի ի սկզբան անդ: Թող նա մոռնայ անցեալ անյաջողութիւնները որք կը վհատեցունեն զինքը. Թող ապաւինի Աստուծոյ, եւ քաջաբար պատրաստուի երկար եւ բուռն պատերազմ մը մղելու իւր ախորժակին դէմ: Ամէնքս ալ ըրած ենք յիմարական եւ մեղանչական գործեր. ունեցած ենք աւօթալի անյաջողութիւններ եւ ցաւալի անկումներ: Աստնք Թող սորվեցունեն մեզ խոնարհամիտ լինել. սակայն մոռնանք զանոնք այնպէս որպէս Պօղոս կը մոռնար:

Մոռացման այս արուեստն ի գործ դնելու սովի կ'ունենանք նաեւ մեր այլոց հետ ունչութեանց մէջ: Այս մասին Աստուած է մեր օրինակը, զի Նա կ'ըսէ (Երեմ. Լ.Ա. 34) «Անոնց մեղքը մէյ մըն ալ պիտի չյիշեմ:» Անշուշտ Աստուած չկրնար երբեք մեր մեղքերը մոռնալ՝ բառին նկարագրական իմաստովը, սակայն կրնայ նկատել զմեզ այնպէս իբր թէ ընաւ չենք մեղանչած, եւ այդպէս պիտի նկատէ զմեզ եթէ զղջանք մեր մեղքերուն վրայ: Երանի՛ թէ մարդիկ աւելի մեծ չափով ունենային այս առաքինութենէն: Յանկարծական վորձաքննութեան մը տեղի տալով եւ կամ վայրկենական յուսման մը հետեւանօք, մարդ մը ոճիր մը կը գործէ, եւ բանտարկութեան կը դատապարտուի: Նա կը զղջայ իւր ըրածին վրայ եւ անկեղծապէս կ'որոշէ ապրիլ ուղիղ կենօք, սակայն ամէն ուրեք մարդիկ կասկածանօք կը վարուին նորա հետ եւ արհամարհանօք մատնանիշ կ'ընեն զնա: Աստուած կը նեղէ եւ կը մոռնայ անոր ըրածը, սակայն մարդիկ չեն մոռնար, եւ խստութեամբ ու անզիջութեամբ կը վարուին անոր հետ: Եւ չատ հասկնալի է որ ոմանք անոնցմէ որք բարձրագոյն կը պահանջեն այդ անձին՝ իբրեւ բարոյապէս բորոտ՝ ընկերութենէն արտաքսուիլը, ըրած են նոյնչափ յոռի բաներ, սակայն այնպէս պատահած է որ իրենց ըրածները յերեւան չեն եկած:

Մոռնալու այս ձիրքը գործածելու չատ առիթներ կան ընտանեկան առնչութեանց մէջ եւս: Այն այր կամ կինն որ չարունակ կը յիշէ իւր ամուսնոյն անցեալ թերութիւնները, ամարդի եւ չար բան մը կ'ընէ: Եթէ ամուսինք փոխադարձաբար չեն մոռնար եւ ներեր իրարու՝ իրենց թերութիւնները, ամուսնական սէրն ինչպէս կրնայ գոյութիւն ունենալ: Կան արք ոմանք որք երբ իրենց կինն կ'ըսէ բան մը որ անհաճոյ կը թուի իրենց, կը գոչեն. «Կարէ՛ ձայնդ,» եւ ապա, «չե՞ս յիշեր թէ դուն . . . .» ըսելով կը յեղյեղեն նորա մի վաղեմի թերութիւնը: Այսու հին վէրքը որ բուժուիլ սկսած էր, վերստին կը նորոգուի եւ միշտ բաց կը պահուի: Շատեր կան որք յոյժ իմաստուն որոշում մը տուած կը լինէին եթէ առաջադրէին ոչ երբեք ակնարկութիւն ընել այդ անցեալ թերութեան: Եղբայր իմ, քոյր իմ, ի դէր աւ ոըոչումդ, անոր ներքեւ դիր կնիքդ՝ եթէ ունիս կնիք, եւ ապա որչափ եւ զօրաւոր կերպիւ փորձուիս կրկնել նոյն նախատինքը, հաստատ կեցիր որոշմանդ վրայ: «Ետեւի եղած բաները մոռնալու» այս արուեստ պէտք է ի գործ դրուի նաեւ հանդէպ ընտանեաց ուրիշ անդամներու: Ծնողք ոմանք չարունակ կը կշտամբեն իրենց զաւակներ անցեալ յանցանքի մը համար, եւ այսպէս յուսալէտս կը զայրացուենն եւ կը վհատեցունեն զայնս: Կը յուսանք թէ մեր երկնաւոր Հայրը իւր «կռնակին եւեւը նետած» է մեր մեղքերը. չե՞նք կրնար մենք ալ նոյն կերպիւ վարուիլ մեր զաւակաց հետ:

Հասարակութեանց եւ եկեղեցեաց մէջ եւս պէտք կայ մոռացման: Պէտք չէ կրկին եւ կրկին յուզենք անպէտ խնդիրներ: Զոր օրինակ, բողոքական հասարակութեան մէջ ոմանք թերեւս չատ բաներ ունին ըսելու առաջին հովիւներուն կամ առաջին միսիոնարաց այս կամ այն սխալանաց նկատմամբ: Թերեւս սխալներ գործուեցան. սակայն կարելի չէ փոխել զայնս: «Թող մեռեալ անցեալը թաղէ իւր մեռեալները:» Մենք չանանք որ սխալներ կամ զանցառութիւններ չընենք այն գործոյն մէջ զոր Աստուած յանձնած է մեզ: Եւ եթէ ներկայ ժամանակիս մէջ հովիւներ, միսիոնարներ ու եղբայրներ գործեն սխալներ, (եւ տակաւին չկայ թէ պիտի գործեն,) քաղցրութեամբ եւ հաւատարմութեամբ մատնանիշ ընենք այն սխալներ զոր կարելի է ուղղել, սակայն զգուշանանք չարունակ խօսելէ անոնց վրայ այնպէս՝ իբր թէ մատնաւոր բերկրութիւն կը զգանք այլոց թերութիւնները յիշատակելով:

Եղբարք, զօրացուցէք ձեր յիշողութիւնը, սակայն միանգամայն հարկ եղած ուշադրութիւնն ընծայեցէք ձեր մոռնալու կարողութեան:

ՊՏՈՒՂ ԻԲՐԵՒ ՈՒՏԵՍՏ

(Բրէսլաւ Եոնկըն)

Մեծաքանչ բժշկական հանդիսին վերջերս հրատարակուած մէկ թիւը կը պարունակէր Տր. Ֆէրտինանտ Սիկըրի մի յօդուածը պտուղ ուտելու վրայ, արժանի մեծ ուշադրութեան: «Դիտուած է որ,» կ'ըսէ յիշեալ անձը, «լոկ մանաւոր ուտեստ մը

գործածելը կրնայ մաղասային խառնուածը փոխել յաճախակի արիւնայինի, եւ մելամաղձոտ անձը այնպէս կրնայ փոխուիլ որ ըլլայ զուարթ եւ գոհ անդամ ընկերութեան մէջ։ Փորձառութիւնը եւ դիտողութիւնը կը ցուցնեն թէ չատ յաճախ եւ առատ կենդանական ուտեստի գործածութիւնը վտանգաւոր ախտերու տարամադիր կ'ընէ մարմնոյ հիւթերը, եւ մանաւանդ արիւնային խառնուածոց մէջ մաքին վայրագութիւն կրնայ առիթ ըլլալ։ Ըստ մեծի մասին մսով ապրող ազգք, որպիսի են Թաթարք, ընդհանրապէս աւելի վայրագ կ'ըլլան քան գայլ։ Նոյն արդիւնքը քալայայտ կ'երեւի մանկեր անառնոց մէջ. սոքա կ'արձակեն չատ անհաճոյ հոտ մը, եւ իրենց թէ՛ միսը թէ՛ կաթը ունին անհաճոյ եւ զզուելի համ։ Մինչեւ իսկ մանուկ մը կը մերժէ ստինքը երբ իր անուցիչը չատ կերած է կենդանական ուտեստ։ Այնպիսիք որ մեծ քանակութեամբ կ'ուտեն միս, եւ սակաւ հաց եւ բանջարեղէն, կ'ունենան դարչահոտ չունչ։ Ուստի յոյժ յարմար կ'երեւի եւ նպաստաւոր առողջութեան, բաղադրել կենդանական եւ բուսական ուտեստներն իրարու հետ պատշաճ համեմատութեամբք։» Տր. Սիկըր կ'ըսէ թէ բանջարեղինաց համեմատութիւնը մսին հետ զոր կ'ուտէ մարդ մը, պարտի ըլլալ այսպէս. երկու երրորդ կամ երեք չորրորդ բանջարեղէն մէկ երրորդ կամ մէկ չորրորդ մսին։ Տր. Սիկըր այլ եւ այլ հեղինակներ կը յիշէ որք կը յանձնարարեն ուտել պտուղ ճաշի սկսուած ժամանակը։ Կ'ըսէ, «Ճաշի սկսուած ժամանակ պտուղ ուտելը, մինչ կը ներկայացունէ հաճոյական եւ բնութեան յարմար նիւթ մարսողական գործարանաց թաղանթներուն վրայով երեսին, կազմելով բարւոք յառաջընթաց մը աւելի անդամ նիւթոց որոց բաղադրք կը պահանջեն յերկարատեւ աշխատութիւն, մի եւ նոյն ժամանակ՝ է չափու իւիք ապահովութիւն յանչափ ուտելու դէմ, որ կ'ըլլայ վերջի պահելով պտուղը մինչեւ ստամոքսը բաւական լեցնայ, թերեւս յանչափ, ուրիշ ուտեստներուն։ Պտուղք պարարին հասուն լինել երբ կ'ուտուին ստամոքսին դատարկ եղած ժամանակը, եւ իրենց որովայնալուծութիւն յառաջ բերելուն համար պարտին ուտուիլ որ եւ իցէ ուրիշ բաներէ առաջ։ Այս կերպով կրնայ արգելուիլ չատ անձանց որովայնի պնդութիւնը, մանաւանդ երբ կերակրոյ միւս մասանց քանակութիւնը պատշաճ սահմանի մէջ է։ Որովայնի պնդութիւնն է հիմ չատ մը ուրիշ ախտերու, եւ պատճառ է անզօրութեան որ կը նուազեցունէ գործելու կարողութիւնը։ Այս դժուարութիւնը, կ'ըսէ Տր. Սիկըր, կրնայ վարժուիլ ուշադրութիւն տալով ուտելեաց։ Պտուղները կը յանձնարարէ ուտել՝ համարելով զանոնք դերապոյն կանոնաւորիչ, եւ կը յարէ ըսելով, «Օգտակար է եղիպտացորենոյ հացը, ձաւարը (պո-կո-ւ), վարսակի ալիւրը, թեւոտ (չմաղուած) ալիւրով հացը, եւ ինչ ինչ բուսականները, զորօրինակ թարմ եղիպտացորեն, ոսկեխնձոր (Ռոմբէա) եւ լախտր (ւեբվեչ)։» Մաղձային խառնուած ունեցող անձն եւս պարտի խնամով զգուշանալ կերակրոյ մասին։ Տր. Սիկըր կ'ըսէ, «եթէ մեր մաղձային խառնուած ունեցող բարեկամք մէկզի նետէին իրենց լերդի հիւանդութեան դեղահատները, եւ ուսանէին բնութիւնը, մինչ սա կը գտնուի իւր ամենէն զուարթ եւ ճոխ վիճակին մէջ, թոյլ պիտի տային անոր՝ փորձել դիրենք ինչպէս նա փորձեց զինքն Ադամ, անոնք պտուղի պիտի դիմէին, եւ հաճոյական, բնական եւ առողջարար եղտնակներով զերծ պիտի լինէին թանձր մաղձային անմաքրութիւններէն որ զիրենք զզուելի կ'ընեն ինչպէս այլոց՝ նոյնպէս եւ իրենց։ Մաղձային խառնուածն է այն դեւերէն մին, որ լաւ կերպով հնար է սանձել յարմար կերակուրով եւ պատշաճ յաճախութեամբ մարմնամարզի։ Սմառը հասուն պտուղ ուտելէն յառաջ եկող մեղմ որովայնալուծութիւնը յաճախ օգտակար եղած է առողջութեան։ Թթու ուտեստք եւ թթու պտուղք, աւելի դեղ ըլլալով քան կերակուր, նուազ վնասակար են առողջներուն եւ մանկանց քան որչափ կը կարծուի հասարակօրէն։ Փոխանակ զզուանք յառաջ բերելու, ինչպէս կ'երեւակայեն ոմանք, բորբոքում ունեցող հիւանդութեանց մէջ մեծագոյն ծառայութիւնը կը մատուցանեն անոնք։ Թանձր եւ տկարացած արիւն ունեցող անձինք առողջութեան աւելի նպաստաւոր լան մը չունին ուտելու քան որչափ պտուղը, վասն զի պտուղն ունի յատկութիւն այսպիսի արիւնը նորոգունելու եւ չարժման մէջ դնելու։» կերակուրն է ալբիւր եւ առողջութեան եւ հիւանդութեան, եւ մինչ ամէն տան տիկնոջ իշխանութեան ներքեւ է ընտրել ինչ որ օգտակար է ընտանեաց առողջութեան, այսու ամենայնիւ քիչ կ'ուսումնասիրուի այն եւ սակաւ ուշադրութիւն կը տրուի անոր քան որչափ ընտանեաց կեանքին վերաբերեալ որ եւ իցէ ուրիշ առարկայի։

ԼՈՒՍՆ ԱՉԱՑ

Աչքին սառնակերպ ոսպնաձեւը զետեղուած է բիբին ճիշդ ետեւը, եւ կը գտնուի երկու խոնաւահիւթից մէջտեղ, որոց առաջակողմեանն է ջրիղէն եւ յետակողմեանը՝ ապակեղէն խոնաւահիւթը։ Նորա պաշտօնն է լի մի կէտ ամիոփել լուսոյ չառաւիղները որ անցնելով բիբէն՝ կ'իյնան ցանցաթաղկին վրայ, ուր կը ներգործեն տեսութեան ջղին ծայրից, եւ այսպէս յառաջ կու գայ տեսողութիւն։ Կը թուի թէ այս ոսպնաձեւը կը տնտի այն խոնաւահիւթերէն որոց մէջ կը գտնուի, եւ երբ իւր կազմուածքն մէջ ախտ պատահի, հաւանականապէս անոր պատճառն է անոնցմէ բաւական տնտնդ չընդունելը։

Որպէս զի լաւ տեսնէ աչքը, էական պայման է ոսպնաձեւին կատարելապէս թափանցիկ լինելը։ Երբ ոսպնաձեւին որ եւ իցէ մէկ մասը կորնչուն իւր թափանցկութիւնը, կ'արգելուի լուսոյ մուտը, կամ լոյսը կ'անցնի ներս՝ անկանոն կերպով, եւ հետեւանքը կ'ըլլայ կորուստ տեսողութեան աւելի կամ նուազ։ Ոսպնաձեւին թափանցկութեան այս աւերումը կը կոչուի լուսն աչաց (կեօշ ֆեբոէ)։ Այս ախտը թերեւս կ'աղդէ ոսպնաձեւին մէկ մասին միայն, եւ կամ թերեւս ամբողջ ոսպնաձեւն ըլլայ այնպէս խառացած որ արգելէ տեսնելէ որ եւ իցէ առարկայ, թէպէտ երբեք չկրնար այն աստիճան խառնակ որ բոլորովին արգելուի լուսոյ ղգացումը։

Աչաց լուսնը կրնայ լինել ի ծնէ, կամ կրնայ դոյանալ մատաղ հասակի կամ չափահասութեան տարիքի մէջ. բայց աւելի եւս՝ ըստ մեծի մասին կը պատահի այն անձանց որ են առաւել քան չափսն ամաց, եւ կը կոչուի ծերութեան լուսն։ Առ հասարակ նեղութիւն կը զգացուի աչքը գործածելու մասին՝ արտաքուստ աչքին վրայ թափանցկութեան աւերումը տեսնուելէն երկար կամ կարճ ժամանակ առաջ։ Սովորաբար կը սկսի լուսնը նախ տեսութեան աղօտացմամբն, եւ հետզհետէ կրնայ յառաջ երթալ ախտը մինչեւ որ ամբողջ ոսպնաձեւը պատի անով, եւ կամ կրնայ ինքնին զկայ առնուլ իւր ընթացից որ եւ իցէ մասին մէջ։ Ցիչեալ ախտին իւր ընթացից մէջ կատելուն այսպիսի դէպքերը առիթ տուած են հաւատալու թէ այս ինչ այն ինչ դեղերը կ'արգելեն անոր դոյացումը կամ կը բուժեն զայն։ Բայց ճշմարիտն այս է թէ ծանօթ չէ եւ ոչ մի դարման որով կասի կամ արգելուի այն։ Մի միայն յոյսը կը կայանայ վիրաբուժական գործողութեամբ զայն ի բաց հանելուն մէջ։

Թէ ինչպէս կը դոյանայ աչքին՝ վտանգի մը պատահելուն հետեւանքն եղող լուսն մը, կը բացատրուի սա կերպով. կը պատռի աչաց այն մասն որ կը չրջապատէ ոսպնաձեւը եւ խոնաւահիւթին մաս մը մուտ կը գտնէ ոսպնաձեւին մէջ, եւ աւերումը յառաջ կու գայ մէկ կողմը եւ թերեւս հետզհետէ կը տարածի մինչեւ պատէ ամբողջ ոսպնաձեւը։

Կը թուի թէ ոմանք ի լոյսէ ենթակայ են այս ախտին։ Վասն զի երբ տարօք անձանց մէկ աչքը կ'ախտաւորի, բաղում այն է որ միւսին ալ կ'անցնի նոյն ախտը։

Որպէս զի գոհացուցիչ արդիւնք յառաջ գայ, աղեկ է յապաղել գործողութիւնը մինչեւ որ լուսնը «հասունցայ,» վասն զի այդ ժամանակն է յարմարագոյնը երբ կաթիլի է ամենէն աւելի դիւրին կերպով հանել լուսնը, եւ սակայն պէտք չէ երբեք սպառել մինչեւ ամբողջովին կորուսի տեսողութիւնը, քանզի վտանգ կայ թէ աւերածն այնքան յառաջ երթայ որ ի սպառ ապարդիւն ելլէ որ եւ իցէ գործողութիւն։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՅԵՓԵՍՈՍ

(Շար. «Ա-եոաքէբ»է 17 ԲԷ-ԷՆ)

Անահիտ ժողովրդական դիցուհի մըն էր եւ ունէր բազմաթիւ երկրպագուներ, որք իբրեանց յատուկ մեհեանը կառուցած էին երկնից տիկնոջ նուիրեալ։ (Մեք Հայքս սովոր էինք կոչել զնա Լուսին եւ ըստ այմ էր փեթք իբր քոյր Փեբոսի կամ աբոգական։) կայր մեհեան մը ի տաւրոսեան Փեբոսն, Երիմու Թերակղզւոյն մէջ, յորում զոհ կը մատուցանէին ծովեզերը վերայ նաւաբեկեալ ուղեւորներուը։ Աբտեմեայ բազմաթիւ մեհեանք կային մեր մէջ եւս. սոցա համբաւաւորն էր այն որ էր յԵկեղեաց գաւառի, ուր Լուսաւորիչը չարչարեցաւ, յանձն չառնլով պաշտօն մատուցանել դիցուհւոյն՝ զոր Տրդատ «փառք եւ կեցուցիչ աղիս մերոյ» կ'անուանէը։ Անահիտ մեր գրեանց մէջ կը կոչի Ոսկիամայր եւ Ոսկածին, ըստ որում մեհենին մերձակայներ կային ոսկեհանքեր եւ Անահտայ առաջնին ոսկեճոյղ պատկերը կանգնեցաւ անդ ըստ Պլինիոսի, եւ կը թուի լինել սոյն պատկերն, եկեղեաց գաւառի երէզի մէջ, զոր Տրդատ փշրեց եւ եկեղեցւոյ նուիրեց։

Հեղինաց եւ Հայոց պաշտելի դիցուհւոյ չքնաղագեղ տաճարն դրեց վերայ կանգ առած եւ յապուշ կրթեալ կը դիտէի իմ աչաց պարզուած տեսարանն որ կարի գծուծ կերպարան մը կ'ընծայէր, եւ կ'ըսէի ի բուռն. Էր երբեմն որ խուռներամ ամբոխք

մարդկան կ'երթեւեկէին ատա, եւ ի հնումն սոյն անչէն դրից վերայ երկրպագութ դունդագունդ կը ճեպէին ատա միահամուռ իւրեանց քարեպաշտական պարտիսն կատարել եւ կենաց անհրաժեշտ պիտոյքները խնդրել։ Էր երբեմն որ այս կործանեալ սեանց կատարակը եւ խոյակք կը ծածայէին իբրու զարդք մեծակառոյց եւ բազմածախ մեհենին. էր երբեմն որ այս քարակք անմարդաճայն եւ խոպանացեալ՝ էին պարտէզք, զարաստանք եւ պուրակք գեղեցկատեսիլք։ Մեհենատեղւոյ անցեալ պերճութիւնը զմտաւ ածելէ վկայի, յորժամ սկսայ այժմեան վիճակին ի նկատ առնուլ, ուշագրաւ հակապատկերը մը ներկայացաւ աչացս։ Քանի՛ անհուն էին տարբերութիւնք ընդ մէջ այս վայրի ներկային եւ անցելոյն։ Հակայական եւ չնաշխարհիկ մեհենին կը յայտնուէ լքումն եւ ամայութիւն։ Դիպչող առուակ մը եւեթ մեղմիւ կը հոսէ ի մեռելատիպ ծործորին սէղերուն եւ կնիւններուն մէջէ, ընդ որս անվհատնակ կը վիթխի բողոքող Ջ–մոռանաք–չէն, յախուռն ու երիցուկն. իսկ չարադուչակ թռչնոց եղերական կռինչք միանալով կարկաչաձայն առուակին հետ սքանչելի համանուագ մը կը յօրինեն։ Ձկրպի երբեք երեւակայել պարագայ մը առաւել սիրառիթ եւ մելամաղձիկ քան տեսնել լալկան թռչնոց հնամի աւերակաց վերայ հանդչիլն եւ երբեմն փառաւոր մեհենի մը այժմեան ամայութիւնն ողբալը։

Անհնչակ ծառոյ միոյն առուելին տակ պահիկ մը հանգիստ առինք, եւ վայրկեան մը վախաքեցանք որ մեզ հովանի եղող վայրի ծառն արատասաթիթոր ուռենի մը կամ կակղի մը լինէր. ըստ որում նոքա առաւել եւս յարմար էին ներկայ պարագայից։ Մր. Ուռւա, արի եւ անվհեներ հնաիսոյն, հաւանաբար կու գար յաճախ հանդըստանալ սոյն հովանւոյ ներքեւ մինչ դժուարին գործի մը ձեռնարկած էր։ Նա թէպէտ մեռաւ, սակայն իւր անունն անմահացաւ՝ ատատնօր ընդ երկար կրկռելէ վերջ ի յայտ ածելով Սրտեմեայ տաճարին հիմունքն եւ ի սպառ վերջ տալով անհամաձայնութեանն որ կայր ընդ մէջ հնախօսաց եւ պատմչաց։ Աւերակք իսկ ունին իւրեանց ուրոյն հմայքն որով ուղեւորն կը գրկեն, եւ նա կը բաղձայ օրերով մնալ անդ եւ անթարթ դիտել աւերակներն ոսոց վերայ աչխարհ համօրէն կրնայ իւր պատմութիւնն եւ մինչեւ իսկ ճակատագիրն ընթեռնուլ։

Հիմնայատակ եղած քաղաքի մը եւ աւեր մեհենի մը յիշատակները մեզ ընկեր ունենալով՝ կը հեռանանք ատեն եւ կը յառաջանանք դէպ ի Սքալա Նովա։ Սքալա Նովա որ գարեր յառաջ Եփեսոսի արեւմտեան կողմը կը լրացուներ եւ այդպիսեաւ զայն նաւահանգիստ մը կը ձեւացուներ, որպէս կը հաւաստեն հնախոյզք, բաժնուեցաւ Եփեսոսէ այն ինչ քաղաքն հիմնովին աւերուեցաւ եւ իւր նախկին փայլն այլ եւս չկարողացաւ վերստանալ։ Ո՛րքան մեծ չահեկանութիւն ունի, յաչս հնասիրաց, տեսնել Եփեսոսի քարափին մնացորդք ղորս սակաւ ամեր յառաջ խուղարկուք անձանձիր պեղելով հուսկ ապա յաջողեցան ի լոյս բերել։ Այժմ հաստատեալ իրողութիւն մ'է թէ երբեմն Եփեսոս կը պարծէր իւր երկայնաձիգ քարափով, որպէս այսօր հպարտ է Զմիւռնիացին իւր փոքրոնով։ Եփեսոսեան քարափը վաճառականութեան մեծագոյն նպաստած է, ըստ որում նաւք կրնային ուղղակի գալ եւ խարսխել Եփեսոսի առջեւ, եւ այսու պատճառաւ հասարակ՝ թէ համօրէն Փոքրն Ասիոյ հելլենական աւրնամեծ ոստանն եւ վաճառականութեան կեդրոնավայրն եղած էր, որպէս կը հաստատէ Պլինիոս։ Այսպիսի հարուստ, փառաւոր եւ մեծապանծ քաղաք մը լինելուն պատճառաւ էր որ Հրեայք մեծ բազմութեամբ կը դիմէին ատ եւ գաղթականութիւններ կը հաստատէին. ըստ որում նոքա հարստութեան հետամուտ էին եւ իւրեանց միակ առաջնորդն ընտրած էին չահախնդրութիւն. զարդիս եւս հրէական բարուց ուշագրաւ մի յատկանիշն է արծաթասիրութիւն։ Գործօն Պաւղեսը այս չահախնդիր Հրէից դրամական նպաստներու օժանդակութեամբ հիմնեց Եփեսոսի եկեղեցին որոյ ուղղութեան համար ի վերջոյ որուեցաւ աստուածային պատգամը, (Յայտ. Բ. 1–8), եւ դրուեցաւ Թուղթն առ Եփեսացիս։ Սոյն եկեղեցի մեծ աղդեցութիւն կը գործէր չրջակայ քաղաքներու մէջ ընակեալ քրիստոնէից վերայ եւ միանգամայն նախանձելի համբաւ մը կը վայելէր։

Իսկ Պաւղեսի զորմէ խօսեցայ ի վեր անդ եւ քարափն որոյ սահման կը դնէր, այսօր ծածկուած են կղղիացեալ ջրաչեղջներով եւ ճախինիներով եւեթ։ Այժմ Սքալա Նովա առաւել քան երկու ժամ հեռի է Եփեսոսէ, եւ ծովախորշն եղեր վերայ հիմնեալ կայ գիւղաքաղաք մը որ Եփեսոս անուամբ կը կոչուի։ Կը չարունակեմք մեր քայլեր եւ կը հանդիպիմք աւերակի մը որ ծանօթ է Ս. Յովհաննու եկեղեցի անուամբ։ Կ'աւանդուի թէ առաքեալը մեռաւ յԵփեսոս, եւ իբր ապացոյց մատնանիշ կ'ընեն վայր մի՝ ուր թաղուած լինել կը հաւատան Յայտնութեան դրքին հեղինակը։ Կը տեղեկանամք թէ այս կարծեցեալ եկեղեցւոյ ծոնախմբութեան՝ Յոյնք պաշտօնապէս չեն մասնակցիր, հապա միայն Հայեր՝ եւ այն ալ Զատկի երկրորդ կիւրակէն։ (Շարունակելի)

Մանիսա Ն. Ե. ԳԱՍԱՊԵԱՆ

Խմբագիր Տէր.

Ճշմարտութիւնը լինչ երեւոյթով ալ որ ներկայացուի՝ տակաւին ճշմարտութիւն լինելէ չդադարիր։ Սրդ «Աղջկան մը Դրամագլուխն» խորագիրը կրող քանի մը հատուածներ պիտի յղեմք ձեզ ի հրատարակութիւն, յուսալով թէ դուք եւս անօգուտ չպիտի համարիք զայնս։ ԱՇՈՒՐ

ԱՂՋԿԱՆ ՄԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆԷՆ

1.

ՆԱՄԱԿ

Սիրելի Կնքամայր,

Երախտագիտութիւնը զոր ունիմ առ քեզ՝ ներկայս դրել կը պարտաւորէ զիս։ Քանզի դուն մանկութենէս ի վեր լինէ համար ծնողական սուրբ պարտականութիւններ կատարած ես. կենացս առջի օրերուն մէջ սուրբ աւազանին առջեւ զիս Աստուծոյ նուիրելով՝ Անոր համար վարժելու ծանր պարտականութիւնը ուխտիս ստանձնած եւ անձնուէր հաւատարմութեամբ կատարած ես. որչա՛փ բազդաւոր եմ քեզ նման կնքամայր մը ունենալուս համար։ Եթէ չափաթ մի չտեսնէիր, սա մեծ հոգ մի կ'ըլլար քեզ, ուստի վնտռելով կը գտնէիր եւ հարցումներ կ'ուղղէիր որպիսութիւնս իմանալու եւ ըստ այմմ բան մի խօսելու. չըներ այսպէս՝ քեզ համար մեղանչել կը համարէիր։

Մերթ խրատ մի կու տայիր, մերթ աղօթք մի կը մատուցանէիր, մերթ գիրք մի կը կարդայիր, մերթ պատմութիւն մը կ'ընդունէիր, մերթ երգ մը եւ մերթ աղօթք մը կը սորվեցնէիր, դու սորվեցուցիր ինձ մնչել «Ապուն ըտ Պաչմայօ.» (*) հնաղանդելու եւ սիրելու դործնական դասեր կու տայիր. աղքատ մը՝ թշուառ մը եւ խեղանդամ մը ցուցնելով՝ դիմելու եւ համակրելու վարժութիւնը կու տայիր, գառնիկ մը ցուցնելով «Գոզուէ վայրիայէ» կ'ըսէիր. խաղալիկ մի ընծայելով՝ հոգալ ինամել կը պարտաւորէիր՝ որով վսեմ կրթութիւններ ներչնչել կ'ուզես եղեր։ Ասոնք էին ահա կատարած պարտականութեանդ բովանդակութիւնը՝ որոց ապաւորութիւններ կը զգամ այսօր որ պիտի չարունակեն ազդել կենացս եւ առաջնորդել ի բարին, յաղնիւն եւ յուղիղն։ Բայց այսու ըսել չեմ ուզեր թէ այլ եւս քու խրատիդ կարօտ չեմ։

Համազգային դպրոյ մ'է մեր դպրոցը. տարբեր աղդէ, տարբեր յարանուանութենէ եւ տարբեր քաղաքէ աշակերտուհիներ կան։ Ասոնց ամէն մէկը իր քաղքին, իր աղդին եւ իր ընտանեացը սովորութիւններով օժտուած է, ամէն մէկը իր մասնաւոր սովորութիւնն ու բարքը, տարազն ու ճաշակը ունի. ամէնքն ալ մէկ տան զաւակներուպէս ի մի պիտի ձուլուին, մի եւ նոյն դաստիարակութիւնը պիտի ընդունին։ Կան որ պիտի ուսանին ինչ որ մօր խնամոց ներքեւ ուսանելու էին։ Ասոնց ամենքն ալ իբրու քոյրեր սիրելու եւ անոնց հետ քաղցրութեամբ վարուելու դժուարութիւն ընաւ չեմ զգար։ Ասոնց մէջ կարդ մը աղքատ աղջիկներ ալ կան՝ որոց ծախքեր հոգացուելու համար դպրոցի մէջ գործ կը տրուի փոխարէն բարերար անձանց ասոնց յատկացուցած նպաստից. տեսուչ եւ վարժուհի որոց ձեռքով կը բաժնուի ասոնց յատկացեալ նպաստներ, խիստ ազնիւ կերպով կը վարուին ասոնց հետ, աղքատին ու հարուստին մէջտեղ բնաւ խտիր չեն դներ, աղքատաց օդնութիւն ընդունելն չեն յիշատակեր եւ դանոնք բնաւ չեն արհամարհեր, դի մի գուցէ անոնց անձին արժանապատուութեանը դպչած ըլլան. որպիսի ազնուութիւն։

Սակայն ցաւալի է տեսնել թէ երբեմն հարուստ աղջիկներ անազնիւ կերպով կը վարուին ասոնց հետ արհամարհելով եւ ծաղրելով անոնց չքաւորութիւնն ու կարօտեալ վիճակը։ Ինձ աղջիկներ. այսպիսի կոչտութեանց պատճառած վիշտն ու դառնութիւնը մերթ հառաչանքով եւ մերթ արտասուօք կը մեղմացնեն։ Շատ անդամ կը չիկնին երբ գործի մէջ կը տեսնեմ զանոնք, որպէս թէ աղքատութիւնը յանցանք մի համարուած լինի. իմ ալ գութս կը չարժի, սիրտս համակրանօք կը լեցուի. ուստի գործի հանգերձ հագնելով՝ անոնց զգացած վշտին եւ անարգանաց դառնութիւնը մեղմելու խորհրդով՝ անոնց հետ կը խառնուիմ։ Ամեն մէկուն օրը կամ դէթ շաբաթը քիչ մը կ'օդնեմ գործելով, ամեն մէկուն բան մի կը խօսիմ եւ սիրտնանք մի ըլլալ կ'ուզեմ։ Ամենքն ալ զիս կը սիրեն, եւ քովէս հեռանալ չեն ուզեր. ես ալ ընաւ չեմ զժկամակիր։ Երբեմն ինձ կ'ըսեն, «Օր. Բօզա, քու ընկերակցութիւնդ մեզի ուրախութիւն կը պատճառէ, մեր աղքա-

(*) Ասոր բերէն "Հայր Մեր"

ոիկ վիճակ քեզմով կը քաղցրանայ։» Անոնց այս խօսքեր ես ալ վարձատրութիւն մի համարելով չնորհակալ կ'ըլլամ իրենցմէ։ Բայց աստնք արհամարհող աղջիկներ երբեմն դիս ալ կը ծաղրեն անոնց հետ գործակցելուս եւ ընկերակցելուս համար։ Մին կ'ըսէ թէ «լինքն իր պատիւը չճանչնար,» միւսը թէ «հարուստ ծնած ըլլալուն համար ղղջացած է;» ուրիշ մ'ալ «աղքատաց վիճակին կը նախանձի։» Ես ասոնց եւ ոչ միոյն կը պատասխանեմ, հոգս չէ ինչ կ'ըսեն թող ըսեն, անոնց խօսքեր վրաս երբեք աղդեցութիւն մի չեն ըներ։ Տկարի մը օգնել, տրտմեալ մը ուրախացնել, վշտահար մի սփոփելն լինճ հաճոյք պատճառող գործեր են զոր ընելն ամօթ չեմ սեպեր։ Վստահ եմ թէ ուղիղ կրթութիւնը երբ ընդունին, պիտի յանդիմանէ ամօթահար՝ այս կարգի հեգնող աղջիկները։

Բարեւ կ'ընեմ Տալիթա քրոջս եւ Իզէտին եղբօրս։ Ընդունեցէք յարգանքս եւ հաճեցէք ընդոյն մատուցանել նաեւ կնքահօրս. համբուրելով ձեռքերնիդ,

մնամ երախտապարտ

սանդ

ԲՕԶԱՃ

2.

ՊԱՏՄՈՒԽԱՆ

Սիրելի սանս Բօզաճ,

Ընդունեցի նամակդ եւ ախորժանօք կարդացի. լինճ նամակ դրելու պարտականութիւնդ կատարելով՝ իմ առ քեզ ունեցած պարտականութիւնս կը յիշեցուներ։ Ցիրաւի քեզ չաթաթ մը չեմանել՝ լինճ համար մեծ հոգ էր, քանզի կնքամայր մը առաջին Աստուծոյ պատասխանատու է իր սանին համար. ահա այս պարտաճանաչութենէ մղեալ իմոհանն կ'աչխատէի ի բարին եւ յուղիղն առաջնորդել քեզ, բայց խիստ չնչին է իմ քեզ համար ըրածս բաղդատմամբ մօրդ ըրածին, եթէ բարեվարութեանդ համար աչխատողներու վարձք տալ հարկ լինի՝ մեծագոյն բաժինը մօրդ է։ Նամակդ մօրդ ալ կարդացի, այլ եւս մեզմէ հեռու դանուելդ հոգ չենք ըներ, քանզի ինքդինդդ կառավարելու չափ ուղիղ կրթութիւն ստացար դեռ զպրոց չգացած, եւ ո՛րչափ ուրախ եմք քեզ տրուած կրթութեան արդիւնաւորիլը տեսնելով։

Արդեամբ կը համակրիս եղեր աղքատանեըուն եւ խեղճերուն. վոխան մեր աչխատութեանց՝ խիստ լաւ վարձք մ'է այդ. մեր սիրտ ուրախութեամբ կը լեցունէ այս։ Բեզ ծաղրող աղջիկներ դեռ ըմբռնած չեն թէ ինչ է առաքինութիւն։ դու չարունակէ դործել եւ օրինակ տալ բարւոյն եւ դեղեցկին։ Դպրոցը ընտանիքի մի այլ դաղափարն է, ընտանեաց մէջ ծնողաց՝ դպրոցի մէջ ուսուցչաց օրէնք, հոս ծնողք՝ ուսուցիչ, հոս ուսուցիչք՝ ծնողք, ընտանեաց մէջ նոյն ծնողաց զաւակներ՝ քոյր եւ եղբայր, դպրոցի մէջ տարբեր ծնողաց զաւակներ՝ քոյրեր ու եղբայրներ, առաջինք չատ բաներով միմեանց նման, իսկ վերջինք չատ բաներով մէկ մէկէ տարբեր, հոս սիրելու համար քոյրեր ու եղբայրներ, հոս սիրելու համար դասակիցք եւ ընկերակիցք, հոս եղբօր եւ քրոջ, հոս դասակցաց եւ ընկերակցաց բարքն ու վարքը պիտի ուսանիս։ Ուստի, սիրելի Բօզաճ, պարագաներէդ օգտուա քաղէ, տարբեր աղդէ, ընտանիքէ եւ քաղաքէ եղող ընկերներուդ վրայ տեսնելու, լսելու եւ տօրինելու նոր բաներ պիտի ուսնիսաս, անոնց ամէն մէկը մէյ մէկ օրինակ ցոյց պիտի տայ. դու անոնց՝ անոնք ալ քու վրայ տպաւորութիւններ պիտի թողուն, մերժէ յոռին, ընտրէ բարին. հետեւէ եւ օրինակ տուր բարւոյն։ Հոս վարժ լինելով դժուարութիւն չունիս հնազանդելու օրինաց, սիրելու ուսուցիչներդ եւ ընկերակիցներդ, եւ քաղցրութեամբ վարուելու ամենուն հետ, իսկ յոռի եւ թերի կրթութիւն ունեցողներու համար խիստ դժուար է այսպէս ընել՝ թէպէտեւ խիստ կարեւոր կրթութիւն մ'է այլոց հետ վարուելն ու խաղաղութեամբ բնակիլ գիտնալն, մանաւանդ աղջկանց համար, որք օտար ընտանեաց մէջ բնակիլ եւ ապրիլ պիտի կոչուին, եւ ի՛նչ մեծ աւերմանց ու թշուառութեանց պատճառ պիտի լինին երբ չգիտնան չհասնիլը ու չհասուիլը։

Աղջիկներ կան որ արհամարհողներ են, իրենց անձէն ու անէն դուրս ոչ մէկ բանի կը հաւնին, բայց այս կէս–դաստիարակեալներու, թերակիրթներու եւ մանաւանդ իրենց անձին մէջ լեցուն թերութիւններ ունեցողներու դիւցազնութիւնն է. այսպիսիք ընդհանրապէս կոչտ ու կոպիտ նկարագրի տէր լինելով այլոց անձին արժանապատուութիւնը բնաւ չեն նկատեր։ Լաւագոյն նկարագիր մի կազմելու լաւագոյն միջոցներէն մին է այլոց անձին արժանապատուութիւնը խնայելն եւ ըստ արժանւոյն գդուելն. դայս ընելով յանձին մերում լաւագոյն նկարագիր մի մչակած կը լինիմք։

Կը հաւատամ թէ ընկերականութեան բարձր եւ աղնիւ կենաց չփուող անձանց նկարագիրը կը բարձրանայ. սակայն պիտի նպատ պէտք թէ դրեանք ալ ընկերութեան չափ կ'աղդեն մարդուս սրտին եւ մտաց։ Ինչ գիտեմ թէ կերակուր ուտելու չափ պէտք կը սեպես դրքեր եւ լրագիրներ կարդալը. սակայն միշտ մնուցիչ եւ ընտիր դրքեր կարդալն է որ կ'աղնուացնէ եւ կը բարձրացնէ սիրտն ու միտքը. արդ՝ ընտիր դրեանց ընտրութիւն ընել պէտք է։ Տկար կը մնան այն մարքեր որ ընթերցանութեամբ չեն սնանիր, դպրոցի դասագրքերով դոհացողներ սպասել զարդացումը չեն ունենար. այնպիսիք ոչ թէ չեն զարդանար այլ եւ իրենց դպրոցի մէջ ուսածն անդամ չեն կրնար պահել. երբ դպրոցը թողուն իրենց ուսածն ալ հոն թողով դատարկ սրտով դատարկ մտքով տուն կը դառնան. ասոկ իրենց վկայական ու դպրոցական անունը ունենալով իրենց հետ։

Սակայն միայն ուսանիլն անօգուտ է երբ մեր ուսածէն ուրիշներ չեն օգտիր. ուսածի ուսածը դործածելու վարժութիւնն ալ հարկ է. իդական սեռը ընտանիքէ դուրս եթէ ունի ասպարէզ մի, ան ալ դրական ասպարէզն է. ո՛րչափ լաւ վարժուիլն մի ատած պիտի լինիք եթէ ձեր դրիչ դրականութեան մէջ ալ վարժէք։ Բայց այս չէ բուն նպատակակէտ առ որ հասնիլ կոչուած է իդական սեռը. արք կենաց մէջ այլ եւ այլ նպատակներու համար կը պատրաստուին, իսկ աղջիկներու համար միակ նպատակակէտ մի կայ, ուր դիմել պարտին, այն է մայրութիւն կամ կնութիւն։ Մայր մը ընտանիքի մի իշխանուհին եւ հպատակը, կառավարն ու ծառան, ուսուցիչն ու բժիշկը, ի մի բան սերունդի մի երկրորդ աբարիչն է։ Ասոնք ունեցիր միշտ մտագդ առջեւ եւ չմոռնաս ուսանիլ եւ այժ տալ այն ուսմանց այն կը ծառայեն այս նպատակին։

Թերեւս նոր բան մի չես դտներ նամակիս մէջ, բայց կարդա դայն իբրու քաղուած անցեալ դասերու։

Ամենքս ալ կը բարեւենք քեզ. համբուրելով ճակատդ,

մնամ միշտ անձնուէր

կնքամայրդ

ՓԷՐԻՏԷ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՆՊԱՍՏ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՅՆ

Ներկայ տարւոյ առաջին երեք ամսոց մէջ հետագայ նուիրատուութիւնք եղած են ի նպաստ Քիւրտիստանի առաքելական գործոյն. — Դ.

Պէպէքի	ժողովուրդ	810
Էնկլիւրիի	»	256
Խարբերդու	»	146
Սամսոնի	»	128
Խուլիի	»	100
Խուլագեղի	»	67
Շուխաճիի	»	34
Հոդիի	»	30
Անտովըրդի բարեկամք (Ամերիկա) ձեռամբ Յ. Սանդիկեանի		793
Պոսթոնի (Ամերիկա) Հայոց կիրակնօրեայ դպրոց		490
Այնթափի միսիոնարական ընկերութիւն		324
Մուխալիճի երիտասարդաց Քրիստոնէական ընկերակցութիւն		140
Բրոֆ. Կարապետեան եւ ամուսին, Խարբերդ		108
Գ. Քէմալեան		108
Նիկողոս Կիւլէսէրեան, Դաւրէժ . .		108
Մարաշի առաջին եկեղեցին		86
Խարբերդու կանանց ընկերութիւն .		80
Խարբերդցի եղբայր մը		20
Կարապետ Թորոսեան		20
Հաճի Յովսէփ, Բայրու		20
Մարիամ Նազաչեան, Խարբերդ . .		20
Աւետիս Գեղմանքցի, » . .		10
Համադումար.		3,898

Անցեալ տարւոյ սկիզբները հրատարակեալ նուիրատուաց ցանկին մէջ երզինկեանի ժողովուրդէն նուիրեալ 162 դ.ը սխալմամբ վերագրուած էր Կարնոյ ժողովրդեան։ Կը ցաւինք այս սխալին համար, եւ այս առթիւ կ'ուղենք ուղղել զայն։

Խարբերդ 0· Փ· Ա.Լ.Լէն

1/13 ապրիլ 1890 Գանձապետ

ԱԶԳԵՐ

Բիւթանիոյ Նահանգային ժողովոյ տարեկան գումարումը տեղի պիտի ունենայ ի Կ. պոլիս ըստ Լատ. մայիս 28 չորեքշաբթի օր, եւ պիտի տեւէ ութ օր։

Կը լսնդրուի որ Բիւթանիոյ սահմաններուն մէջ գտնուող արժանապատիւ հովիւք, երիցուանք, արտօնագեալ քարոզիչք եւ եկեղեցեաց նուիրակք հաճին ճիչդ ժամանակին ներկայ դտնուիլ ժողովոյ նիստերուն։

Ի դիմաց Գործադիր ժողովոյ

Կ. պոլիս Քարտուղար

Ա· Կ· ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Երիտասարդաց աղօթքի ժողովները տեղի պիտի ունենան վաղը հետագայ տեղերը.

1. Պայպըր Հասւոի մատրան մէջ, ժամը 8ին, ըստ Թուրքաց։ Աղօթքի նիւթն է, «Թէ ոչ ձեր եղբայրը հեռեւիեր ունայ, իմ երես պիտի լեանէ։» Ծննդ. ԽԳ. 5։

2. Իսկիւտարի մատրան մէջ, ժամը 7ին։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ապրիլ 28 ըստ Ց.ն., և մայիս 10 ըստ Լ.տ., 1890

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԳՈՐԾԱԻՈՐԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

Մայիս 1ի օրը հանդարտութեամբ անցաւ ամէն տեղ, եւ վախցուածին չափ ծանր չփոթութիւններ տեղի չունեցան եւրոպական մեծ քաղաքայ մէջ։ Բանի մը տեղեր անշան անկարգութիւններ ծագեցան, սակայն չպատահեցաւ բան մը որ մեծ դժուարութիւն պատճառէր քաղաքային իշխանութեանց։ Ընկերվարականք յայտարարած էին թէ ի Փարիզ 200,000 գործաւորներ թափօր մը պիտի կազմեն. բայց մայիս 1ի օրը Գաղիոյ մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ տարօրինակ ամայութիւն մը կը տիրէր։ Այս պարագայ, որպէս նաեւ ուրիշ տեղեր եւս այդ աւուր՝ բաղդատաբար առանց իրարովութեան անցնիլը, մասամբ վերագրելի է սա իրողութեան թէ Եւրոպայի բուն գործաւոր դասը չուզեր դիմել բռնի եւ ապօրէն միջոցներու։ Այսու հանդերձ տակաւին չկայ թէ աւելի ծանրակչիռ ցոյցեր տեղի պիտի ունենային եթէ կառավարութիւնք նախազգուշական միջոցներ ձեռք առած չըլլային։ Վտանգը մեծագոյն էր ի Փարիզ, որ, ինչպէս կ'ըսէ Սլոանոպոպ, «կը պարունակէ աշխարհի ամենէն վատանգաւոր բնակիչները։» Սակայն ներքին գործոց նախարար Մ. Ռոնոթեանի ձեռք առած զգուշութիւնները։ Փարիզի խռովայոյզ դասուց պատկանող անձինք օրինաւորութեան սահմանին մէջ պահուեցան։ Թաղաքին պահապան զօրաց թիւը մեծապէս աւելցուեցաւ, եւ թէպէտ զինուորները չէին երեւեր փողոցներուն մէջ, սակայն ծանօթ իրողութիւն մ'էր թէ նոքա ի ղէն կոչուած էին, եւ թէ անոնց իւրաքանչիւրը իւր մախաղին մէջ ուներ երկու օրուան պաշար եւ 74 փամփուշտ։ Բաց ասոնք, ընկերվարականաց բոլոր պետերը ձերբակալուեցան յառաջ քան մայիս 1, եւ ոստիկանք այդ օր անմիջապէս կը ցրուէին նոյն իսկ քանի մը հոգիէ բաղկացեալ դումարումներ։ Ի Պերլին գործաւորաց իրը մէկ ատենադպրը պարապուրդ ստացաւ նոյն օր, եւ մնացեալը ըստ սովորականին աշխատեցան։ Ի Վիէննա գործաւորաց թոյլ տրուեցաւ ցոյց մը կազմակերպել, եւ իրը 50,000, ըստ ոմանց 150,000, հոգի հաւաքուեցան հանրային պարտէզի մը մէջ։ Սակայն ցուցարարք յոյժ կարգապահ էին, եւ երբ ղանոնք դիմաւորելու դացող խումբ մը երիտասարդներէն ոմանք հանդիսակեցան դիմադրել ոստիկանաց, գործաւորք բռնեցին նոցա պարապուրդը եւ քաղաքային իշխանութեան յանձնեցին զայն։ Գործաւորաց համար դժբաղդութիւն մ'է որ ամէն անգամ որ նոքա ձեռնարկներ կ'ընեն իրենց պահանջները լսելի ընելու, նոցա հետ կը միանան մեծ քաղաքաց ստորին դասու պատկանող ծոյլ եւ մոլի անձինք, որք կը փափաքին անկարգութիւն յարուցանել կողոպուտներ ձեռք ձգելու առիթ ունենալու նպատակաւ։ Տարակոյս չկայ թէ գործաւորն «իրաւունք ուզի ապրելու եւ երջանիկ լինելու,» որպէս ըսաւ ի Վիէննա առեներան մը։ Տարակոյս չկայ թէ բաղում ճարտարագործ քաղաքաց մէջ յոյժ դժնդակ է գործաւորաց վիճակը, զի սոքա հարկադրեալ են աշխատիլ բազում ժամեր վճռքր թոշակով մը։ Շատ գործաւորներ, — թերեւս գործաւորաց մեծ մասը, — կրնան իրաւամբ պահանջել իրենց աշխատութեան չահէն մեծագոյն բաժին մը՝ քան որչափ այժմ կ'ընդունին։ Գործաւորք կ'ըսեն թէ չարունակ հարկադրեալ են մաքառիլ աղքատութեան դէմ՝ այնու զի դրամատէրք եւ գործարանատէրք կ'ընդունին գործարանաց չահուն կարի մեծ մասը, մինչ իրենք կ'ընդունին յոյժ փոքր մաս մը։ Դժնդակ աշխատութեանց ենթարկեալ գործաւորք թերեւս չկարենան իրագործել տալ՝ ի վիէննա գործաւորական թափօրին պարզած դրօշակներէն միոյն վրայ արձանագրեալ նշանաբանը. «Ութ ժամ աշխատութիւն, ութ ժամ քուն եւ ութ ժամ հանգիստ.» սակայն Վիէնէլմ կայսր եւ վերջերս ի Պերլին գումարեալ գործաւորական համաժողովը ճանչցած են թէ նոքա իրաւունք ունին վարելու աւելի հեշտ եւ երջանիկ կեանք։ Եթէ եւրոպացի գործաւորը չհանգստանէ ո եւ է կասկածութիւն ծոյլ եւ մոլի դասուց հետ, եւ իւր պահանջները ներկայացունէ միայն պատշաճ եւ օրինաւոր ցոյցերով, մեր համոզումն այն է թէ պիտի չուշանայ այն ժամանակ երբ նորա վիճակ մեծապէս պիտի բարւոքի։ Աչխարհ սկսած է այլ եւս տեսնել թէ որքան մոլար է ընկերական այն հին գաղափար, որոյ համաձայն մարդոց ստուար մեծամասնութիւնը պէտք է գերի լինի՝ որպէս զի աղնուական փոքրամասնութիւնը չռայլութեամբ եւ զեղխութեամբ ապրի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիքթորիա թագուհին չորեքշաբթի երեկոյ մեկնեցաւ Տարմշթատէ, եւ հետեւեալ օրը երեկոյին հասաւ Լոնտոն։ Ցըճմրենպլըճ Գերմանիոյ կայսեր հետ թագուհւոյն ունեցած տեսակցութեան վրայ խօսելով հետագայ տողերը կը գրէ. — «Անգղիա հիմա այնչափ մօտ է երբեակ Նիզակակցութեան որքան կարելի է ըլլալ՝ առանց անդամակցելու այնմ, եւ չորս տէրութիւնք (Անգղիա, Գերմանիա, Աւստրիա եւ Իտալիա) չարունակ կ'աշխատին բառնալ միջազգային դժուարութեանց պատճառները։ Այս ջանքերէն, ուրիչ խօսքով չորս տէրութեանց լմաստութենէն եւ զօրութենէն, Գաղիա եւ Ռուսիա եւս կ'օգտին ի մասին ամէն խաղաղասիրական ձեռնարկներու։ Անուրանալի իրողութիւն մ'է թէ երբեակ Նիզակակցութիւնը, որ արդէն իւր տրամադրութեան ներքեւ ունի Եւրոպայի մեծագոյն բանակները, իրապէս պատկառելի եւ հզօր դիրք մը կը ստանայ՝ խաղաղութեան պահպանման գործին մէջ աջակցութիւն գտնելով նաեւ յին հզօրագոյն տէրութենէն։ Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ դործակցութիւնն յԱւիրիկէ նշան է թէ այդ տէրութիւնք ապագային մէջ համերաշխաբար պիտի գործեն նաեւ յԵւրոպա։»*

—Պուլանժէականք կը յուսային թէ փարիզի քաղաքային ընտրութեանց առիթ պիտի յաջողին վերստին բարձրացունել իրենց վարկը, եւ թէպէտ չէին ակնկալեր ընտրել քաղաքային խորհրդոյ անդամոց մեծամասնութիւնը, սակայն կը կարծէին թէ ընտրուած 80 անդամոց դէթ 25ը պիտի պատկանէին իրենց կուսակցութեան։ Ինչպէս արդէն ծանուցինք, ընտրութիւնք վերջնական եղած էին 21 չրջանակաց մէջ, եւ 59 ընտրութիւնք համեմատականի մնացած էին։ Ընտրուած 21 անդամոց միայն մին Պուլանժէական էր։ Ընտրութեանց այս եղբին վրայ Պուլանժէական կուսակցութեան պետերը խորհեցան թէ վճռական քայլ մը պէտք էր առնուլ փարիզցոց քուէները չտհելու համար։ Այս պատճառաւ Պուլանժէականք Մ. Լակէռ, Մ. Լէղան, Մ. Տէրուլէտ եւ Մ. Նազէ ձերբի կղզին դացին համոզելու զՁօր. Պուլանժէ որ փարիզ վերադառնայ, եւ հանդիսականաբար այս առթիւ ըսին նմա. «եթէ չվերադառնաս ի Գաղիա, կը լքանենք զքեզ։» Անցեալ ուրբաթ գիշեր Փարիզի Պուլանժէականք յուզեալ վիճակի մէջ էին, զի զրոյց ելաւ թէ Զօր. Պուլանժէ ճամբայ եղած է Գաղիա վերադառնալու, եւ ոմանք պատրաստուեցան նորա ընդ առաջ երթալ մինչեւ այն ծովեզերեայ քաղաք ուր նա յամաք էլնէր։ Սակայն զօրավարը չեկաւ, եւ անցեալ կիրակի օր կատարուեցան համեմատականի մնացած ընտրութիւնք։ Ընտրութեանց բովանդակ արդիւնքը սա եղած է որ նորընտիր քաղաքային խորհրդոյ 80 անդամոց 64ը Հանրապետականն են, 16ը՝ Պահպանողական եւ 2ը՝ Պուլանժէական։ Այսու հաւանականաբար Պուլանժէականութիւնը կը վերջանայ։ Գաղիական արդի պատմութեան եղական երեւոյթներէն մին եղած է ժողովրդականութիւնն այն մարդուն, որ «չունէր ոչ մէկ արժանիք։»

—Լորա Ռանտոլֆ Չըրչիլ Անգղիոյ ենթսի. ժողովոյն ներկայած է օրինական ծրագիր մը, որոյ համաձայն՝ ո եւ է դատարի մէջ գինետունք պիտի կարենան փակուիլ՝ եթէ նոյն դատաւոր ընտրողաց երկու երրորդն այդ մտօք փափաք յայտնէ։ Հաւանական չէ որ այս ծրագիր մօտերս քուէարկուի։ Սլոանոպոպ կը բողոքէ Լորա Ռանտոլֆի սոյն առաջարկին դէմ՝ նկատելով զայն իբրեւ բռնաբարում մը փոքրամասնութեան իրաւանց. սակայն այս տեսակ օրէնքներ սովորական դարձած են ի Միացեալ Նահանգս, եւ պիտի ընդհանրանան նաեւ յԱնգղիա երբ ժողովուրդը լաւ եւս ըմբռնէ ոգելից ըմպելեաց տուրեւառին վնասակար հետեւանքները։

—Զանզիպարէ ընդունուած նամակներ կը ծանուցանեն թէ Մր. Ճէքսըն Ուկանտա ժամանած է։ Մր. Ճէքսըն մին էր այն պաշտօնակալներէն որք անցեալ օգոստոս ամսոյ մէջ ծովեզրէն մեկնեցան զԱվրիկէ քաղաքակրթութեան առջեւ բանալու, եւ, եթէ կարելի լինէր, Մր. Սթենլիի օգնութիւն հասցունելու համար։ Կը ծանուցուի նաեւ թէ Մուանկա թագաւորն եւ իւր ցեղապետք բոլորովին անգղիական ընկերութեան պաշտպանութեան ներքեւ պրած են զՈւկանտա եւ իրենց այլ սահմանները։

—Սուէզի անուն Իտալացին ապրիլ 26ին ի Լոնտոն աւարտեց քառասնօրեայ ծոմապահութիւն մը։ Սոյն ծոմապահութեան բովանդակ միջոցին Սուէզի միայն չուր կը խմէր եւ օրը քանի մը կաթիլ կ'առնուր իւր պատրաստած մէկ հեղուկէն։ Խիստ հակողութեան մը ենթարկուած էր նա, եւ յաւարտ քառասնօրեայ ծոմին, իւր ծանրութենէն պակսած էր 12 քաշի չափ, այսինքն իւր ամբողջ մարմնոյն ծանրութեան իրը մէկ երրորդը։ Մեծ ամբոխ մը հաւաքուած էր Սուէզիի բնակած տան մէջ տեսնելու համար երկար ծոմապահութենէն վերջնորա առաջին անգամ արգանակ խմելը։ Քանի մը տարի առաջ Թանները անուն Ամերիկացի մը եւս նմանօրինակ ծոմապահութիւն մը ըրաւ։ Անգղիական հանդէս մը այս առթիւ կը

յիչէ վաւերական աղբիւրէ առնուած հետաքրքրական մանրամասնութիւններ։— 1834ին՝ ի Թուլուզ բանտարկուած մարդասպան մը պլհատման պատիժէն ազատելու համար՝ անձնասպան կը լինի վաթսուն երեք օր առէն տեսակ մնունդէ հրաժարելով։ Այդ երկար ժամանակամիջոցին մէջ ոա կը լսէ միայն 3–3½ քաչ ջուր, որ չատ քիչ է քան որչափ Սուչչի խմից իւր աւելի կարճատեւ ծոմապահութեան միջոցին։ Դարձեալ, կը պատմուի թէ տիկին մը ընտանեկան խռովութեանց պատճառաւ, ինքզինք սովամահ ըրած է քառասուն եւ հինգ օր ուրիչ բան չդնելով իւր բերան բայց միայն ջուր եւ օրը երկու դրզալ օդի։ Ութսուն տարեկան ուրիչ կին մը կը յայտնուի ողջ մնալ երեսուն երեք օր, որոյ միջոցին միայն քանի մը ունկի (1 ունկին՝ իբր 8 տրամ) ջուր կը խմէ։ Տր. Սլսէն կը պատմէ վաթսուն եւ հինգ տարեկան մարդու մը վրայ, որ արկածի մը բերմամբ քսան երեք օր փակեալ կը մնայ ածխահանքի մը մէջ. սա թէպէտ ուրիչ մնունդ չդրնար գտնել բայց միայն քիչ մը ջուր առաջին տասը աւուրց մէջ, այսու հանդերձ հանքէն դուրս հանուելէն յետոյ կը յաջողի ժամանակ մը ապրիլ։ Տր. Ուիլսն կը պատմէ ուրիչ աւելի նշանաւոր դէպք մը որ կը ցուցնէ թէ մարդկային կեանքը որքան երկար առեն կրնայ տակալ ամենէն աննպաստ պարագայից ներքեւ։ Երիտասարդ մը որ տեսակ մը մենամոլութեան ենթարկուած էր, կը յաջողի ողջ մնալ վաթսուն օր, որոյ միջոցին ուրիչ բան չդներ բերանը՝ բայց միայն քիչ մը նարնջի ջուր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է երրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհել տպագրական բաղմարդիւն տեսուչին, Վսեմ. Անմիա Արիֆի Պէյի։

—Անցեալ չաբթու քանի մը նշանաւոր հիւրեր այցելեցին մայրաքաղաքս։ Սոցա մէջ ասպիճանաւ բարձրագոյնն է Սաքսոնիոյ թագաւորին եղբօր անդրանիկ որդին, Ֆրէտերիք Աւկուսթոս։ Դեռատի իշխանը 25 տարեկան է, եւ իւր հօրմէն վերջ առաջին ժառանգն է Սաքսոնիոյ գահուն՝ ուստի ղի արդի թագաւորը զաւակ չունի։ Ֆրէտերիք Աւկուսթոս իշխանը Կ. պոլիս ժամանեց ուրբաթ օր, եւ քանի մը օր իւր ժամանակն անցուց մայրաքաղաքիս մզկիթները եւ նշանաւոր վայրերը այցելելով։ Կիրակի, որ Սբզդա ի Շէրիֆի հանդիսին օրն էր, Ն. Բարձրութիւն դիտեց Վեհ. Սուլթանին հանդիսաւոր դնացքը դէպ ի Թոփդաշուի պալատն, եւ հինգշաբթի պատիւ ունեցաւ ներկայանալու Ն. Վեհափառութեան։ Պրուսա եւ Տրովադայի աւերակներն այցելելէ յետոյ, իշխանը պիտի վերադառնայ մայրաքաղաքս։ Սաքսոնիոյ արքայական գերդաստանը դաւանութեամբ կաթոլիկ է, սակայն այդ ժողր պետութեան երեք միլիոն քնակչայ գրեթէ ամէնքն ալ Բողոքական են։

Ի Կ. պոլիս կը գտնուի նաեւ դահաժառանգ իշխանն Վայմարի, որ քան զՍաքսոնիա փոքրագոյն պետութիւն մ'է ի Գերմանիա։ Իշխանը որ 46 տարեկան է, միակ որդին է Սաքս Վայմարի մեծ դուքսին։ Սաքս Վայմար մեծագոյն է քան զՍաքս Մայնկինկէն, որոյ դուքսը մայրաքաղաքս եկած էր քանի մը չաբաթ առաջ։ Սաքս Վայմարի դահաժառանգ իշխանն եւս պիտի այցելէ Պրուսա։

Ստա կը գտնուի նաեւ Մ. Շնալ Ֆէրրի, եղբայր Մ. Ժիւլ Ֆէրրիի։ Երեքշաբթի օր մասնաւոր կառախումբով մը մայրաքաղաքս ժամանեցին գաղիացի 32 երկրաչափներ, որոցմէ ոմանք յոյժ նշանաւոր են իրենց արուեստին մէջ։

—Սոֆիայէ կը ծանուցուի թէ Եամպոլու–Պուրկազի երկաթուղւոյ գիծը պիտի բացուի մայիս 1/13ին։ Բացման արարողութեանց պիտի նախագահէ Ռումաճուդ–Վասնա դծին տնօրէն Մ. Իվանոֆ. այս հանդէսին համար վայրաչարժ մը եւ 12 կառքեր պատրաստ կը կենան ի Եամպոլու։

Կ'ըսուի նաեւ թէ Նիկոմիդիա–Էնկիւրիի երկաթուղւոյ գծին առաջին մասը, որ իբր 40 քիլոմեդր երկայնութիւն ունի, պիտի բացուի առ առաւելն մինչեւ յունիս 1։

—Ազնէզէ բերկրութեամբ կ'իմանանք թէ մայրաքաղաքիս առաջնակարգ հայազգի վաճառականներէն Ս.ն. Էսաեան եղբարք, Յովհաննէս էֆէնտի եւ Մկրտիչ էֆէնտի, հինգ հազար ոսկւոյ չափ գումար մը յատկացուցած են ի Բերա յարմար տեղ մը աղքային որբանոց–արհեստանոց մը չինելու համար։

—Թան կ'իմանայ թէ Պուլկարիոյ կառավարութիւնը որոշած է 800,000 ֆրանք յատկացունել Մակեդոնիոյ մէջ պուլկար վարժարանաց գործունէութեան նոր զարկ մը տալու համար։ Կառավարութիւնը պիտի գործածէ խել մը կարող դասատուներ՝ տարեկան առ նուազն 3,000 ֆրանք թոշակով։

—Դամասկոսի մէջ սրճարան մը փլեր է, եւ տասներկու հոգի վիրաւորեալ ներքեւ մնացեր են։ Սրկածելոց մին մեռեր եւ մնացեալք առաւել կամ նուազ ծանրապէս վիրաւորուեր են։ Ի Մանասթըր եւս պատահեր է նմանօրինակ արկած մը, որուն զոհ գացեր է թուրք ծեր կին մը. այս տեսակ ուրիչ արկած մ'ալ տեղի ունեցեր է ի Քէօթահէա, ուր մէկ հոգի մեռեր եւ երեք հոգի վիրաւորուեր են։

—Բանի մը չաբաթէ ի վեր մայրաքաղաքս զուրկ մնացած է անձրեւէ. սակայն Թուրքիոյ այլ եւ այլ կողմերէն կը ծանուցուի թէ յորդառատ անձրեւներ տեղացած են ի մեծ գոհունակութիւն երկրագործաց։

—Պուլկար կառավարութիւնն անուանած է անդամներն այն ղինուորական ատենին որ պիտի դատէ զհազարապետ Փաչիձա եւ անոր մեղսակիցները։ Ատեանն որոշած է յետաձգել դատավարութիւնը մինչեւ մայիս 15, որպէս զի ամբաստանեալք ժամանակ ունենան իրենք զիրենք պաշտպանելու պատրաստ լինելու համար։ Դատաստանը հրապարակային պիտի ըլլայ։

—Սբ. Բեդերպուրկէ քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Իտալիոյ դահաժառանգ իշխանը կեդրոնական Ասիայէ ի Սբ. Բեդերպուրկ ուղեւորութեան միջոցին կանգ առեր է Չիմքիածին։ Ն. Բարձրութիւն այցելութիւն տալով Հայոց վանքին, ճաշեր է Վեհ. Տ. Մակար կաթողիկոսին հետ։

—Ի Թուրքիա երկաթուղիներ չինելու համար նոր նոր ծրագրեր կը մատուցուին կայս. կառավարութեան։ Կ'ըսուի թէ ի Սիւրիա երկաթուղեաց չինութեան համար դումարներու ստորագրութիւնը յաջողութեամբ յառաջ կը տարուի, եւ թէ յԱղեքսանդրիա լսնակող սիւրիացի վաճառականք եւս դումարներ ստորագրած են այդ նպատակին համար։

Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութիւնն այս միջոցին կը քննէ Մ. Վիժիէի ծրագիրը։ Սոյն ձեռնարկուն կ'առաջարկէ Ադրիանուպոլսոյ գծին վրայ գտնուող էսկի–պազա անուն վայրէն մինչեւ Կէլիպոլոյս երկաթուղի մը չինել Հայրատոլի եւ Մալկարայի ճամբով։ Կէլիպոլոյս կառախումբերը յատուկ չոգենաւերով պիտի փոխադրուին Տարտանելի նեղուցին դիմացի կողմը՝ ի Լափսէքի, ուրկէ Մ. Վիժիէ կ'առաջարկէ չինել ուրիչ գիծ մը որ պիտի երկարի մինչեւ ի Պալըքէսիր՝ եւ ի Պրուսա ու յերտեք երկարող ճիւղեր՝ պիտի ունենայ։ Այս գիծ, որ բոլորովին մէկ կողմ կը թողու զկ. պոլիս, տարօրինակ կը թուի մեզ։

—Աթէնքէ քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ նախարարական լրագիրք խորհուրդ կուտան կրետացւոց ընդունիլ իրաց այն կացութիւնն, որ յառաջ եկած է պինուորական բացառիկ օրինաց բարձմամբ, եւ թէ կրետացի փախստականք որոշած են վերադառնալ իրենց հայրենիքը։ Նոյ կ'ըսէ թէ պինուորական բացառիկ օրինաց բարձմամբ՝ ոչ եւս երկիւղ կը մնայ թէ քաղաքական չփոթութիւնք պիտի խանգարեն Սրեւելքի խաղաղութիւնը։

—Ջմիւռնիայէ կը ծանուցուի թէ նահանգին կուսակալ Խալիլ Բիֆաթ վեզիր, իւր պաշտօնին դլուխ անցնելէն ի վեր, յաջողած է հանգանակութեանց միջոցաւ 468 տուներ չինել գաղթականաց համար։

—Մայրաքաղաքիս լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովոյն մէջ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Սըր Ճէյմս Ֆէրկիւսըն, ի պատասխանի հարցման մը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է ի մասին Մուսա պէյի դատին. «Մուսա պէյի դէմ ցարդ առկախ մնացած ամբաստանութեանց քննութիւնը կը չարունակուի. սակայն որովհետեւ նախնական հարցաքննութիւնը դժուարին կը կատարուի, ոչ մէկ դեսպանական թարգման կրնայ ներկայ գտնուիլ. հետեւապէս Վեհ. Թագուհւոյն դեսպանը պաշտօնական տեղեկութիւն չունի դործոյն արդի վիճակին վրայ։ Սակայն կը զրուցուի թէ Մուսա պէյի դէմ բերուած ամբաստանութիւնք, բաց ի միոյն, անհիմն նկատուած են նախնական հարցաքննութեան մէջ։»

—Չորեքշաբթի օր ըստ Թուրքաց ժամը 7½ին աղետալի հրդեհ մը ծագեցաւ ի Պոլիս Աքսէրայ կոչուած թաղին մէջ, եւ իբր 5 ժամ տեւելով մոխիր դարձուց 141 տուներ։ Թէպէտ չրհանկիր զօրքեր եւ բաղում չրհաններ անմիջապէս հասան հրդեհին վայրը, սակայն որովհետեւ այդ թաղ կը բաղկանար խիտ առ խիտ փայտաչէն տուներէ, յոյժ դժուար եղաւ կասեցունել հրդեհին ընթացքը։ Լրագիրք ոմանք ծանուցին թէ իմամ մը հրկիզեալ տան մը վրայատակ ներքեւ մնացեր եւ մեռեր է. սակայն այս լուր դեռ չէ տարածուած։ Ուրիչ անձ մը եւս, որ սաստիկ ալխատեր է իւր տան կահ կարասիներն ազատելու համար, յանկարծամահ եղեր է։

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄԱՑ

Մայիս 10/28, 1890

Գոնսոլիտէ	20 26	Րումել. երկ. բաժին	77 75
Պարտուց յարդարման թղթադրամ (թասֆիյէ ի Տէյուն Գայմէսի)	11	Ներքին փոխառ.	54 38

ԴՐԱՄՔ։ Օսմ. լիրան 100ի

Մէճիտիյէ	108 9	Րուսիոյ բոլ	90 25
Մէճիտիյէ	100 10	Նաբոլէոն	87 27
Պէշլիք	103 10	Գրմիդ	51 15
Ամերիկ	103 20	Անգլ. լիրա	110 16

Մանէթ թղթդրմ. 8 4

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար եօղուշը, Ամերիկան խան